

Een gedeelte van de begraafplaats van Zuidwolde. De kruisen op de voorgrond horen bij graven van geallieerden, omgekomen bij een vliegtuigcrash. Daarachter drie Duitse graven. De mannen waren gesneuveld bij Nolde. De graven werden gemarkeerd met drie Duitse helmen.

DE DUITSE DODEN

IN DE GRAVEN OP DRENTSE GROND

©Albert Metselaar, 2021 albertmetselaar@home.nl

Duizenden Duitse soldaten vonden een graf in Nederland. Na de oorlog zijn ze vrijwel allemaal opgegraven en bij elkaar herbegraven op de grote militaire Duitse begraafplaats te Ysselsteyn, Limburg. De geallieerde opmars door Drenthe ging gepaard met gevechten, waarbij zowel geallieerde als Duitse militairen sneuvelden. Over de geallieerden is veel onderzoek gedaan. De Duitse soldaten bleven op de achtergrond. Hun verhaal is ook nogal eens ingewikkeld, los van de emoties er omheen. Een voorbeeld:

Bij Nolde, zonder Zuidwolde, sneuvelden op 7 april 1945 drie Duitse soldaten. Voerman Jan Dekker bracht de Duitse doden van Nolde op verzoek van burgemeester Udema naar het baarhuisje op de begraafplaats van Zuidwolde, aan de Meppelerweg. Hij deed dit samen met Albert Haar, van de begrafenisvereniging Memento Mori. De gesneuvelden van Nolde waren Oberjäger Alfred Engel, 21 jaar, geboren te Muhlhein aan de Roer, Oberjäger Kurt Köln, 22 jaar, vrachtwagenchauffeur, geboren 18-9-1922 te Köln-Dunnewald, en Feldweibel Friedrich W. Scharmann, 32 jaar, geboren te Lyck in Oost Pruisen. Op 20 mei 1958 werden de stoffelijke resten van deze drie Duitsers opgegraven en overgebracht naar de Duitse erebegraafplaats te IJsselsteyn, Limburg.

Te Kerkenbosch, nu het dorp Zuidwolde, sneuvelt die 7^e april ook een Duitser. Deze dode wordt eveneens op 8 april opgehaald. Hij wordt van de Meppelerweg te Kerkenbosch-Zuidwolde overgebracht naar Hoogeveen. De Hoogeveense grafdelver en enkele andere werklieden van de gemeente Hoogeveen begraven hem de dag erop, 9 april rond 15.00 uur, onder toezien oog van wachmeester Jan Algera van de Hoogeveense politie. Om wie het gaat is moeilijk vast te stellen. Jan Algera noteert wat hij aan informatie op het lijk zelf kan vinden. Het gaat om Jäger Bökelmann, volgens de naam in de helm. De 19^e april 1945 legt Algera de gevonden informatie vast in een procesverbaal. Ook Bökelmann wordt later overgebracht naar het Duitse oorlogskerkhof te Ysselsteyn.

Terwijl uit het archief van de gemeente Zuidwolde helder is dat het gaat om 3 geïdentificeerde soldaten, en bevestigd is dat ze alle 3 naar Ysselsteyn werden meegenomen, op 29 mei 1958, liggen er slechts 2 van daar nu be-

graven. We hebben het hier over vier personen, gesneuveld in de gemeente Zuidwolde, waarvan er drie in Zuidwolde zelf werden begraven en de andere in Hoogeveen. De plaats van begraven zegt dus niet automatisch wat van de plaats van sterven. Op één van de grafzerken staat nog steeds de datum van begraven, niet van sterven. En 1 in de gemeente Zuidwolde gesneuvelde soldaat uit de aprildagen van 1945 ligt nu niet in Ysselsteyn. Het aantal gesneuvelde Duitse militairen tijdens de bevrijding van Drenthe is dus groter dan de graven die we er nu van kennen. Het maakt alle cijfers en informatie helaas onzekerder dan we zouden willen. Tot zover enige kanttekeningen bij de hieronder verstrekte informatie, op basis van eigen onderzoek. Er zullen heel wat meer kanttekeningen te maken zijn.

Kortom, hebben we geen concrete informatie, dan moeten we voorzichtig zijn met de gegevens van de begraafplaats in Ysselsteyn, waar in de boekhouding is opgenomen wat men aangeleverd kreeg van de gemeenten waar de lichamen werden opgegraven. Met alle gebreken van dien. Maar het is alles wat we vaak hebben. En dat is al heel mooi, dat die informatie er is. We wandelen langs diverse rijen en vakken, met de gesneuvelde en ooit in Drenthe begraven Duitse soldaten. We volgen min of meer de gemeenten, zoals ze vanaf begin 1945 zijn bevrijd:

Vak, rij, nummer graf, naam, geboren en overleden, rang en eventueel info over de eenheid:

Oorspronkelijk begraven op de algemene begraafplaats van Zuidwolde:

AP-2-27: Alfred Engel, geboren 23-12-1923 te Mühlheim (Ruhr), Stadtkreis Mühlheim an der Ruhr, Nordrhein-Westfalen, overleden 7-5-1945, Oberjäger.
AP-2-29: Friedrich Scharmann, geboren 7-02-1913, overleden 7-4-1945, Oberfeldwebel.

Oorspronkelijk begraven op de oude algemene begraafplaats aan de Zuiderweg te Hoogeveen:

AP-2-32: Bökelmann, geboren onbekend, overleden 9-4-1945, Jäger.

AP-2-33: Ein Deutscher Soldat.

AP-2-34: Hans Freytag, geboren 19-6-1906 te Yutz, Departement de la Moselle, Lorraine, France, overleden 12-4-1945, Unteroffiziere.

AP-2-35: Karl Wönhart, geboren 11-9-1924, overleden 20-9-1944 (overlijden bevestigd, rest is fictief).

AP-2-36: Harmanus Berkel, geboren 25-2-1912 te Den Haag, overleden 16-9-1944, Obergrenadier, III Grenadiers Regiment Landstorm Nederland.

AP-2-37: Ein Deutscher Soldat.

Oorspronkelijk begraven op de algemene begraafplaats van Pesse:

CK-11-272: Walter Scheler, geboren 21-4-1914, overleden 10-4-1945, Hauptfeldwebel.

CK-11-274: Ein Deutscher Soldat.

CK-11-275: Ein Deutscher Soldat.

Oorspronkelijk begraven op de algemene begraafplaats van De Wijk:

CK-11-271: Ein Deutscher Soldat.

Oorspronkelijk begraven op de algemene begraafplaats van Nijeveen:

CK-11-270: Helmut Ulbricht, geboren 26-8-1913, overleden 12-4-1945, Stabsgefreiter

CK-11-266: Hugo Rudloff, geboren 12-2-1901, overleden 7-4-1945 aan een fataal ongeval met een voertuig, Kanonier.

Oorspronkelijk begraven op de algemene begraafplaats van Havelte:

CK-11-269: Herbert Kunzendorf, geboren 1-4-1908, overleden 10-4-1945, Obergefreiter.

CK-11-268: Wilhelm Grün, geboren 22-6-1900 te Tiefenbach, overleden 12-3-1945, Obergefreiter. 33.kl.kw.Kol.F.Betr.St.9/16.

CK-11-267: Heinz Imhof, geboren 4-9-1923 te Crailsheim, Landkreis Schwäbisch Hall, Baden-Württemberg, overleden 10-4-1945, Matroos, Mot.Schlp.R.O.85.

CK-11-265: Peter Fischer, geboren 14-3-1898 te Lohmar, overleden 10-4-1945, Oberfeldwebel, 2394-M.K.K.Flakkas Hilben. Flg.H.Kdtr.E./V/235/XI.

Oorspronkelijk begraven op de Katholieke begraafplaats van Hesselingen, Meppel:

CK-11-264, Kazimierz Mankowski, geboren te Polen, overleden 10 mei 1945 te Overijssel.

Oorspronkelijk begraven op de algemene begraafplaats te Meppel:

TE-3-25: Jacob Dirk Wijker, geboren 2-12-1925 te Velsen, zoon van Jan Wijker en Gerardina van Os, overleden 17-11-1944, Unterscharführer, Landwachter.

AF-11-264, Max Domke, geboren 29-3-1906, overleden 25-3-1945, Unteroffiziere, 171-Lw.Bau.Kp.20(mot.) 10/IV.

AF-11-265: Fritz Späth, geboren 14-9-1915, overleden 25-3-1945, Obergefreiter.

AF-11-266: Josephus Hubertus Welters, geboren 25-2-1920, overleden 8-4-1945, Grenadier. SS.H.Flak.A.u.E.Rgt.-17905-.

AF-11-267: Wilhelm Kollrep, geboren 21-7-1891 te Alter do Chão Municipality, Portalegre, Portugal, overleden 18-1-1945, Ober Zollmasch. 3174-Zollgrenzschutz.Weser-Ems.

AF-11-268: Leo Wypych, geboren 9-2-1902 te Petershagen, overleden 13-12-1944. Obergrenadier. Minden-1821-St.Kp.Br.Bau.Ers.Btl.2.

AF-11-269: Josef Schüssler, geboren 3-5-1910, overleden 30-3-1945, Obersturmführer, SS 49-2 Pol.Schutz.Rgt.1.

AF-11-270: : Alois Dör, geboren 16-5-1908, overleden 8-4-1945. SS-Oberscharführer. SS 14-44 Pol.Rgt.2-67.

AF-11-271: Werner Fiedler, geboren 16-10-1921 te Landeshut. (Kamienna Góra). Overleden 8-4-1945. Unterscharführer.

AF-11-272: Ernst-August Simon, geboren 1-12-1923, overleden 19-10-1944. Matrose. L.N. 9218/41 S.

AF-11-273: Werner Austmeyer, geboren 3-10-1920, overleden 14 april 1945, Obergefreiter.

AF-11-274: Ein Deutscher Soldat.

AF-11-275: Karl Heinz Buck, geboren 26-4-1914, overleden 27-3-1945. Wehrmacht. 107-2 Bb.30.

AF-11-276: Franz Wüstefeld, geboren 5-7-1913 te Gieboldehausen, Landkreis Göttingen, Niedersachsen, overleden 8-4-1945, Rottenführer. Kombattant 1883.

AF-12-277: Peter Trimborn, geboren 15-5-1927, overleden 9-10-1944 (17 jaar!). Flg. 1665-Flg.Ers.Btl.VI.

AF-12-278: Günter Hamsch, geboren 19-10-1920, overleden 27-11-1944, Hauptgefreiter. 3346/4 K.S. Kp.II Abt./I Elite Rgt.

AF-12-279: Ein Deutscher Soldat.

AF-12-280: Karl Sassmann, geboren 9-1-1927, overleden 8-4-1945, Pionier. OO 210321/381 7.

AF-12-281: Günter Ahlborn, geboren 28-4-1924 te Cologne, Stadtkreis Köln, Nordrhein-Westfalen, overleden 8-4-1945, Obergefreiter. 210 321-307.

AF-12-282: Heinrich Öhler, geboren 18-1-1893, overleden 8-4-1945.

AF-12-283: Leeg graf.

AF-12-284: Ein Deutscher Soldat.

AF-12-285: Wilhelm Müller, geboren 3-8-1890, overleden 8-4-1945, RB-Lokführer.

Oorspronkelijk begraven op de algemene begraafplaats van Coevorden:

AQ-1-4: Frits Werner, geboren 21-9-1897 te Polen, Ober-Waldenburg (Podgórze), overleden 19-3-1945 te Nieuwe Krim, Unteroffiziere. 016400 San.Ers.u.Ausb.Abt.8.

AQ-1-5: Georg Samsinger, geboren 21-2-1888, overleden 27-3-1945, Unterfeldwebel, A.4872 St.Kp.Bau.Pi.Ers.Btl.17.

AQ-1-6: Heinrich Klein, geboren 15-8-1924, overleden 30-3-1945, Unteroffiziere. Unteroffiziere.Schulde 3d LW.3^E Komp.no.72.

AQ-1-7: Karl Hipel, geboren 15-10-1920, overleden 31-3-1945, Uffz, 53429/437.

AQ-1-8: Edwin Wehrle, geboren 29-1-1901 te Vöhrenbach, Schwarzwald-Baar-Kreis, Baden-Württemberg, overleden 3-4-1945, Gefreiter, -9053-St.Kp.Br.B.E.u.A.Btl.1.

AQ-1-9: Gotthilf Stohrer, geboren 28-3-1901 te Oberkerken, Rems-Murr-Kreis, Baden-Württemberg, overleden 3-4-1945, Zgwm.
 AQ-1-10: Ein Deutscher Soldat, overleden 5-4-1945.
 AQ-1-11: Helmut Buschmann, geboren 17-8-1911, overleden 5-4-1945, Leutnant, - 414- LW.Bau.Kp.5/7.
 AQ-1-12: Ein Deutscher Soldat, overleden 5-4-1945.
 AQ-1-13: Ein Deutscher Soldat, overleden 5-4-1945.
 AQ-1-14: Walter Arnold, geboren 12-10-1904, overleden 5-4-1945, Fhj.Oberfeldwebel -105- Chef d.Luftsch.
 AQ-1-15: Herbert Pillwein, geboren 19-11-1925 te Auerthal, Gänserdorf Bezirk, Niederösterreich, overleden 5-4-1945, Gefreiter, 7./FL.Reg.53-3876.
 AQ-1-16: Karl Kohlmeyer, geboren 3-10-1910 te Nendorf, Landkreis Nienburg, Niedersachsen, overleden 5-4-1945, Unteroffiziere. 1 Inf.Ers.Batl.65-593.
 AQ-1-17: Martin Börnert, geboren 17-9-1905 te Grosscotta, Landkreis Sächsische Schweiz-Osterzgebirge, Saxen, overleden 5 april 1945, Obergefreiter, 1355-3 Fahr.Ers.Abt.24.
 AQ-1-18: Ein Deutscher Soldat.
 AQ-1-19: Max Engel, geboren 13-11-1904 te Schweinsburg, Landkreis Zwickau, Sachsen, overleden 5-4-1945, Soldat, 4616 Stamm.Fahr.A.A.4.
 AQ-1-20: Ein Deutscher Soldat. Overleden 5-4-1945.
 AQ-1-21: Ernst Bösch, geboren 30-10-1916 te Heinersdorf, Landkreis Sonneberg, Thüringen, overleden 7-3-1945, Stabsgefreiter.

Oorspronkelijk begraven in het massagraf op de begraafplaats van Beilen:

TA-2-14: Johan Homann, geboren 8 juni 1903, overleden ?
 BE-2-32: Gerd Schwegmann, geboren 4-1-1922, overleden 12-4-1945. Unteroffiziere.
 BE-2-33: Ein Deutscher Soldat.
 BE-2-34: Gerhard Freund, geboren 14-9-1924, overleden april 1945. Unteroffiziere.
 BE-2-35: Werner Handl, geboren 31-1-1915, overleden 12-4-1945. Oberfeldwebel.
 BE-2-36: Fritz Schischke, geboren 5-11-1902, overleden 12-4-1945. Oberführer. 335-1/Flak.Ers.Abt.94.
 BE-2-37: Ein Deutscher Soldat.
 BE-2-38: Wilhelm Hübenthal, geboren 23-5-1925, overleden 12-4-1945. Gefreiter.
 BE-2-39: Ein Deutscher Soldat.
 BE-2-40: Ein Deutscher Soldat.
 BE-2-41: Emil Querfurth, geboren 29-9-1901, overleden 12-4-1945. Obergefreiter. 626.B.L.Gren.San.Ausb.Abt.D.L.W. Hell.
 BE-2-42: Bertold Essig, geboren 31-1-1914 te Bietigheim, overleden 5-4-1945. Unteroffiziere.
 BE-2-43: Albert Franz Wilm, geboren 19-7-1925 te Nudlingen, Landkreis Bad Kissingen, Bayern, overleden 12-4-1945. Gefreiter.
 BE-2-44: Peter Kasel, geboren 21-10-1904 te Duisburg, Stadtkreis Duisburg, Nordrhein-Westfalen, overleden 5-4-1945. VSTM.
 BE-2-45: Alex Czarnecki, geboren 9-6-1904, overleden april 1945.
 BE-2-46: Ein Deutscher Soldat.
 BE-2-47: Heinz Emmerich, geboren 29-5-1913, overleden 12-4-1945. Leutnant. 19-4 Res.Flak.Abt.122.
 BE-2-48: Josef Bioly, geboren 12-9-1906, overleden 18-3-1945. Obergefreiter. 737-1 Stamm.N.E.A.8.
 BE-2-49: Ein Deutscher Soldat.

BE-2-50: Adolf Schulbe, geboren 15-1-1900 te Oberhone, Werra-Meißner-Kreis, Hessen, overleden 2-11-1944. Heizer (Hilfslokführer).

BE-3-51: Leopold Zeier, geboren 16-8-1923 te Kollnau, Landkreis Emmendingen, Baden-Württemberg, overleden 2-3-1945. Obergefreiter. 409-9/Fl.Ausb.Rgt.10.

BE-3-52: Erich Schiller, geboren 1-3-1921 te Schwarzenbach, overleden 21-2-1945. Feldwebel. 90-B. 65123.

BE-3-53, Jozef Scheidler, geboren 12-3-1905 te Bayreuth, Stadtkreis Bayreuthk, Bayern, overleden 12-4-1945. Obergefreiter. 448-1 Lw.Bau Btl.3/XIII Bechhofen.

BE-3-54, Jacob Mäntz, geboren 29-3-1922 te Erkelenz, Landkreis Heinsberg, Nordrhein-Westfalen, overleden april 1945, Obergefreiter, 701-18(Ers.)Lg.Nachr.Rgt.12.

BE-3-55: Ein Deutscher Soldat.

BE-3-56: Georg Von Aschwege, geboren 6-4-1905 te Willbroksmoor, Landkreis Ammerland, Niedersachsen, overleden 13-4-1945. Gefreiter.

BE-3-57: Ein Deutscher Soldat.

BE-3-58: Hubert Willems, geboren 9-3-1911 te Pingsdorf, Rhein-Erft-Kreis, Nordrhein-Westfalen, overleden 12-4-1945. Obergefreiter. 514-5/A.Fl.Ausb.Rgt.71. Getrouwd met Anna Bütz.

BE-3-59: Johann Kraus, geboren 9-1-1902 te Rummersricht, Landkreis Amberg-Sulzbach, Bayern, overleden 12-4-1945. Obergefreiter. 8/II/Flg.Rgt.91/322.

BE-3-60: Ein Deutscher Soldat.

BE-3-61: Ein Deutscher Soldat.

BE-3-62: Anton Hermann, geboren 11-7-1927, overleden 12-4-1945. Jäger.

BE-3-63: Karl Hermann, geboren 15-1-1900 te Domnitz, Saalekreis, Sachsen-Anhalt, overleden 2-11-1944. Lokführer.

BE-3-64: Walter Eisterlehner, geboren 13-4-1920 te Ulmerfeld, Amstetten Bezirk, Niederösterreich, overleden 12-4-1945. Unteroffiziere.

Oorspronkelijk begraven in de gemeente Westerbork:

CD-12-288: Walter Riemer, geboren 7-1-1921, overleden 12-4-1945, Feldwebel, veldgraf Halerweg, Zwiggelte.

CD-12-289: Georg Sigl, geboren 22-3-1903, overleden oktober 1944, Reiter, Zwiggelte.

CD-12-290: Gerhard Polenske, geboren 7-11-1923, overleden 8-4-1945, Unteroffiziere., veldgraf, Westerbork.

CD-12-291: Edmund Schumann, geboren 25-1-1920 Lieser, Landkreis Bernkastel-Wittlich, Rheinland-Pfalz, overleden 8-4-1945, Feldwebel, veldgraf Westerbork.

CD-12-292: Ein Deutscher Soldat, veldgraf Westerbork.

CD-12-293: Kurt Motzkuhn, geboren 26-11-1919, overleden 9-4-1945, Unteroffiziere., veldgraf, Orvelte.

CD-12-294: Josef Dahmen, geboren 7-11-1916, overleden april 1945, Stabsgefreiter, veldgraf, Orvelte.

CD-12-295: Ein Deutscher Soldat, veldgraf, Westerbork.

CD-12-296: Werneucher, geen nadere informatie, veldgraf, Westerbork.

Oorspronkelijk begraven in het massagraf op de Zuiderbegraafplaats te Assen:

TAA-1-1: Richard Gietzelt, geboren 7-1-1890, overleden 14-4-1945, soldat.

TAA-1-2: Ein Deutscher Soldat.

TAA-1-3: Ein Deutscher Soldat.

TAA-1-4: Franz Bergstein, geboren 30-12-1880, overleden 13-4-1945.
TAA-1-5: Alfons Gröbl, geboren 24-6-1922, overleden 18-3-1942, Schütze.
1./Inf.Ers.Batl.154.
TAA-1-6: Ein Deutscher Soldat.
TAA-1-7: Theobald Terheiden, geboren 7-1-1922, overleden 13-4-1945,
Unteroffiziere.
TAA-1-8: Friedrich Klostermann, geboren 7-8-1902, overleden 22-4-1942.
TAA-1-9: Otto Hirmke, geboren 28-9-1900, overleden 14-4-1945, Unteroffiziere. -
79-/43 Ld.Schtz.Zug 14/2.
TAA-1-10: Josef Merges, geboren 1-11-1917, overleden 10-4-1945, Feldwebel.
TAA-1-11: Alexander Spang, geboren 22-9-1901, overleden 20-9-1944,
Obergefreiter.
TAA-1-12: Johannes Heinze, geboren 12-5-1907, overleden 14-4-1945,
Obergefreiter.
TAA-2-13: Friedrich Reber, geboren 11-11-1903, begraven 11-4-1945,
Obergefreiter.
TAA-2-14: Kurt Heilmann, geboren 14-1-1900, overleden 14-4-1945, Unteroffiziere.
TAA-2-15: Ein Deutscher Soldat.
TAA-2-16: Ein Deutscher Soldat.
TAA-2-17: Gerardus Johannes van der Lugt, geboren 5-10-1912 te Amsterdam,
overleden 13-4-1945, NSKK-M.
TAA-2-18: Günther Karl Bischoff, geboren 19-10-1894, begraven 14-4-1945, Oblt.
TAA-2-19: Ein Deutscher Soldat.
TAA-2-20: Ludgerus Hertog, geboren 12-12-1922, Gescher, Kreis Borken,
Nordrhein-Westfalen, overleden 14-4-1945, Hauptgefreiter.
TAA-2-21: Hubert Brand, geboren 13-4-1898, overleden 13-4-1945, Feldwebel.
TAA-2-22: Ein Deutscher Soldat.
TAA-2-23: Ein Deutscher Soldat
TAA-2-24: Wilhelm Koch, geboren 10-12-1905, overleden 14-4-1945, Opion.
TAA-3-25: Ein Deutscher Soldat.
TAA-3-26: Hubert Mauersberger, geboren 18-6-1925, overleden 14-4-1945, Flg.
TAA-3-27: Karl Prack, geboren 26-5-1903, overleden 14-4-1945, Leutnant.
TAA-3-28: Ein Deutscher Soldat.
TAA-3-29: Walter Fehlhaber, geboren 3-10-1911, overleden 14-5-1940, Gefreiter.
TAA-3-30: Theo Albers, geboren 19-2-1922, overleden 14-4-1945, Fhr.
TAA-3-31: Paul Fischer, geboren 27-6-1921, overleden 14-4-1945, Obergefreiter.
TAA-3-32: Paul Anders, geboren 7-4-1885, overleden 7-4-1945
TAA-3-33: Kurt Fritzsche, geboren 20-10-1902, overleden 14-4-1945,
Stabsgefreiter.
TAA-3-34: Johannes Abraham, geboren 19-11-1905, overleden 17-4-1945,
Grenadier.
TAA-3-35: Heinz Streifler, geboren 28-2-1924, overleden 9-4-1945, Obergefreiter.
TAA-3-36: Herbert Erler, geboren 30-3-1894, overleden 1945.
TAA-4-37: Ein Deutscher Soldat.
TAA-4-38: Werner Burgstahler, geboren 1-3-1925, overleden 13-4-1945, Gefreiter.
AQ-1-1: Cornelis Caris, geboren 7-7-1899 te Veghel, gehuwd met Aldegonda
Antonia Prinssen en wonend te Kaatsheuvel, overleden 13-10-1944 te Staphorst,
NSKK-M, V.L.:4816 WBN Auferstehung NSKK.
AQ-1-2: Petrus Marinus de Kroon, geboren 20-8-1921 te Tilburg, overleden 13-10-
1944 te Staphorst, NSKK-M, Kp.81

Oorspronkelijk begraven op de algemene begraafplaats van Roden:

AQ-1-3: Walter Körber, geboren 26-11-1911, overleden maart 1945, Obergefreiter, V.L.:FP.NR.M.60673 M.P.A. Amsterdam.

Oorspronkelijk begraven te Kloosterveen:

AP-2-30: Karl Lindow, geboren 13-1-1899, overleden 10-4-1945, Obergefreiter.

AP-2-31: Ein Deutscher Soldat.

Oorspronkelijk begraven in het massagraf op de algemene begraafplaats van Paterswolde:

AP-2-38: Nico van der Kolk, geboren 26-12-1906 te Bussum, overleden 13-4-1945, Luitenant Deutsche Polizei.

AP-2-39: Johannes de Jong, geboren 13-12-1907 te Koudekerk aan de Rijn, overleden 13-4-1945 te Eelde.

AP-2-40: Antoon van der Gouwe, geboren 24-7-1914 te Hilversum, overleden 13-4-1945, Wachtmeester Deutsche Polizei.

Oorspronkelijk begraven op de algemene begraafplaats te Gieten:

AP-1-1: Hugo Giesinger, geboren 8-8-1921, overleden 8-4-1945, Obergefreiter - 2245-Fl.Ausb.Rgt.62/3.

AP-1-2: Wilhelm Schulz, geboren 2-3-1900, overleden april 1945, Stfeldw. Feldgendarmerie 873 Standort Groningen.

Oorspronkelijk begraven op de algemene begraafplaats te Borger:

AP-1-3: Werner Dix, geboren 30-4-1922, overleden 8-4-1945, Obergefreiter 6512-Fl.Aus.Batl.12.

AP-1-4: Bernhard Supper, geboren 3-6-1923, overleden 12-4-1945, Obergefreiter, 217.438/73 1/Fallsch.Jäg. 4Kf.Genesenen Batt.N. Abt.566. 2 Abt. II B.Stendal F.1.

AP-1-5: Fritz Kannenberg, geboren 3-9-1906, overleden 12-4-1945, Obergefreiter, 185-8/I.R.2.

AP-1-6: August Kechelen, geboren 29-10-1897, overleden 8-4-1945, Zollinspector, Zoll Grenz Schutz Paris 9337.

AP-1-7: Ein Deutscher Soldat.

Oorspronkelijk begraven op de algemene begraafplaats van Odoorn:

AP-1-8: Max Dobbrunz, geboren 28-4-1898, overleden 11-4-1945, Unteroffiziere. 38 KB.Schüle 3 Tutow Auffangstelle II.E. Hij woonde in Ndebahr, een plaatsje in Koszalin, Pomerania, nu Nadbor in Polen. De echtgenote en twee dochters werden na de oorlog verplicht overgeplaatst naar Rückeforth.

AP-1-9: Bernhard Strauch, geboren 16-1-1918, overleden 12-4-1945, Unteroffiziere. 612-B.I. A/Flg.Ausb.Rgt.31.

AP-1-10: Jacob Kreuzer, geboren 1-7-1921, overleden 11-4-1945, Obergefreiter.

AP-1-11: Joseph Husemann, geboren 28-3-1901, overleden 11-4-1945, soldat - 5503- St.Kp.Kf.Ers.U.Ausb.Abt.6.

AP-1-12: Walter Mehl, geboren 5-12-1898, Diemitz, overleden 11-4-1945, 50.FI.H.Kdtr.E.28/VI Bergen.

AP-1-13: Will Potz, geboren 17-11-1907, overleden 11-4-1945, Obergefreiter, Fstg.Pi.Stb.32, Feldpostnr. 59 448 B.

Oorspronkelijk begraven op de algemene begraafplaats van Rolde:

TAA-4-39: Ludwig Kronmüller, geboren 15-5-1916, overleden 14-4-1945.

TAA-4-40: Rudolf Krögler, geboren 3-10-1925, overleden 14-4-1945, Flg.

Oorspronkelijk elders begraven, maar overleden in Drenthe:

BK-6-133: Anni Neumann, geboren 7-2-1900 te Essen, Stadtkreis Essen, Nordrhein-Westfalen, overleden 6-8-1944 te Hoogeveen, slachtoffer treinbeschieting. Profach arbeiderin Deutsche Dienstpost, Ambt.Deventer.

Oorspronkelijk begraven op de begraafplaats Westduin te Den Haag.

AP-2-28: Sjef Clasquin, geboren 17-9-1922 te Rotterdam, overleden 28-8-1945, Broekhuizen, Meppel. Oorspronkelijk begraven op de begraafplaats van Kamp Vught.

NB: daar moet je dus maar net achterkomen. Er zullen meer Duitse gevallen elders zijn begraven. Zo zijn bijvoorbeeld ook de gesneuvelde Duitse soldaten van de treinbeschieting aan de Wijsterseweg bij Pesse van 5 augustus 1944 allemaal 'vermist'.

STAND VAN ZAKEN SEPTEMBER 2021: ER ZIJN 86 DUITSE SOLDATEN BEKEND DIE IN APRIL 1945 IN DRENTHÉ ZIJN OVERLEDEN, EN DAAR KOMEN ONDERSTAANDE SOLDATEN NOG BIJ:

Het oorlogsmuseum te Middelstum heeft alle in Groningen begraven Duitse soldaten geïnventariseerd. Daaronder waren er ook die voordien in Drenthe waren begraven, of die in Drenthe stierven en direct al in de provincie Groningen werden bijgezet. De 'Drentse Duitse Doden' vinden we hieronder weergegeven:

Rang, naam, geboren, overleden, plaats overlijden, begraven, eenheid:

Albert Grünberg 12.9.99 4.1.41 Norg, zelfmoord Leeuwarden Luftwaffe Fliegerhorst Eelde Flg.Hrst. Kdtr E.K. Butzweiler -156-

Unteroffizier August Vohwinkel 29.2.12 26.2.41 Eelde, wapenreiniging Leeuwarden Luftwaffe 3. Staffel 1. Nachtgeschwader 54 I/J.G. 70 -195-

Stabsgefreiter Jakob Simon 4.10.97 3.10.42 Assen Esserveld Marine 3./6.E.M.A.A. N. 22418 M.S.

Oberwachtmeister Franz Hinz 15.6.97 10.12.42 Meppel, electrocutie in bad Esserveld Heer Reserve Artillerie Abteilung 276 IV./A.R. 402 Nr.12

Grenadier Werner Jobmann 29.7.24 5.1.43 Assen, difterie Esserveld Heer 3./Kp.Res.Gren.Batl.590 Stamm Kp. I.E.B.590 Nr.1119

Feldweibel Willi Wiswedel 27.1.14 18.1.43 Beilen, Sprengmittel halsslagader Esserveld Heer Res.Inf.Pi.Kp.216 Beilen 3./I.E.Batl.93 Nr.41

Leutnant Horst Feder 26.9.24 8.10.43 Anderen Esserveld Luftwaffe II/J.G.Udet 68415/210

Feldwebel Otto Wirth 1.10.17 8.10.43 Een, hersenschudding Esserveld Luftwaffe I/J.G. Udet, 2. Staffel 57012/25

Unteroffizier Wolfgang Bach 26.6.21 8.10.43 Veenhuizen, verbrand Esserveld Luftwaffe Erprobungskommando 25 Achmer 262217/25

Leutnant Hans-Jürgen Schaer 6.11.20 8.10.43 Veenhuizen Esserveld Luftwaffe Erprobungskommando 25 Zerstörergeschwader 101

Obergefreiter Friedrich Hahn 22.1.01 9.10.43 Eelde Esserveld Luftwaffe 2240-Lg.Nachr.Rgt.20-6

Leutnant Herbert Degenhardt 22.5.21 16.12.43 Hooghalen Esserveld Luftwaffe II./N.J.G.2 Deelen FP-Nr. L 39 659 IAAusb.Regt.31 1105

Unteroffizier Günther Fortmann 5.6.22 16.12.43 Hooghalen Esserveld Luftwaffe 6./N.J.G. 2 Deelen FP-Nr.L 39-659 Ln.Komp.mot.Jever Nr. 637

Unteroffizier Helmut Kunz 4.4.22 16.12.43 Hooghalen Esserveld Luftwaffe 6./N.J.G. 2, Deelen FP-Nr. L 39 659 1./Fl. Ausb.Rgt.41 Nr.800

Kanonier Alfred Dittmann 27.2.12 12.1.44 Meppel, verdrongen Esserveld Luftwaffe 3./Leichte Flak Abteilung 845 (v) 36/4.Schw.Flak.Ers.Abt.60

Meister der SchuPo Karl Bernauer 12.5.94 24.1.44 Wezep, verkeersongeluk Esserveld Polizei (Stpk)Verb.Offz.d.BdO Groningen. 5.Pol.Wach.Batl.Freiburg i.Br.,Nr.3

Unteroffizier Alfred Haupt 22.1.23 6.3.44 Steenwijkmoer Esserveld Luftwaffe 1./JG 1 68454/368

Feldwebel Werner Dotzauer 17.3.20 6.3.44 Dalen Esserveld Luftwaffe 1./JG 1 59741/21

Hauptmann Hugo Frey 14.4.15 6.3.44 Sleen Esserveld Luftwaffe 3.J.G.11/7.Staffel 52532/6

Unterscharführer Hans Kroon 13.4.21 18.6.44 Norg Esserveld SS III./Gren.Regt.1 Lst.N Nr.58 1/W. Btl. NordWest

Oberfahnrich Horst Starzinski 9.11.23 15.8.44 Diever Esserveld Luftwaffe II./Jagdgeschwader 53 502/68417

Unteroffizier Karl Lampen 10.8.20 15.8.44 Diever Esserveld Luftwaffe II./Jagdgeschwader 53 Fliegerhorstkdr.E. (v) 235/XI

Unteroffizier Ernst Thomas 7.12.22 15.8.44 Benderse Esserveld Luftwaffe 6./Jagdgeschwader 5 Nr.2 Fliegerhorstkdr.235/XI

Obergefreiter Max Blankenheim 15.4.06 29.8.44 Staphorst Esserveld Luftwaffe 2./Leichte Flak Abteilung 959 Lw.Baukp.Mot.5/XII Nr.363

Unteroffizier Emil Ademmer 11.3.17 5.9.44 Meppel, Kopfschuss Esserveld Luftwaffe 8./Fl.Rgt.51 Fl.H.Kdr.L.Handorf 2208

Unteroffizier August Gladzinski 4.8.98 5.9.44 Meppel, Bauchschuss Esserveld Luftwaffe 8./Fl.Rgt.51 Fl.Ers.Batl.III/2080

Flieger Gottfried Gierse 13.3.27 5.9.44 Meppel Esserveld Luftwaffe 7./Flg.Regt.51 Rekr.Kp.Fl.Ers.Batl XXI/9688

Flieger Johannes Banas 17.10.27 5.9.44 Meppel Esserveld Luftwaffe 9./Flg.Rgt.51 Rekr.Kp.Fl.Ers.Batl.XII 9377

Flieger Josef Kappell 20.1.27 5.9.44 Meppel Esserveld Luftwaffe 9./Flg.Rgt.51 Rekr.Kp.Fl.Ers.Btl.XII 9596

Flieger Heinrich Schmitz 26.5.27 5.9.44 Meppel Esserveld Luftwaffe 3./Flg.Rgt.51 Rekr.Kp.Fl.Ers.Btl.XII 9487

Flieger Ottokar Matyasch 28.7.27 5.9.44 Meppel Esserveld Luftwaffe 13.Kp.Fl.Ausb.Rgt.13 Flg.Ers.Batl.XVII 6032

Flieger Günter Rawe 18.11.26 5.9.44 Meppel Esserveld Luftwaffe 9./Flg.Rgt.51
Rekr.Comp.Flg.Ers.Btl.XII Nr.9326

Flieger Herbert Gemeinhardt 9.12.26 5.9.44 Meppel Esserveld Luftwaffe
12.Kp.Fl.Ausb.Regt.53 Flg.Ers.Btl.XVII 3276

Flieger Johann Pomierski 28.11.21 5.9.44 Meppel Esserveld Luftwaffe
14.Kp.Fl.Ausb.Rgt.53 Fl.Ers.Btl.XVII 5929

Flieger Richard Pasruck 6.2.27 5.9.44 Meppel Esserveld Luftwaffe
11.Kp.Fl.Ausb.Regt.53 Flg.Ers.Btl. XVII/5637

Unteroffizier Werner Roclawski 10.10.09 6.9.44 Eelde Esserveld Luftwaffe
13.Fl.Rgt.53 1./1./Schw.Art.Ers.Abt.208

Unteroffizier Benno Rodewald 13.8.13 6.9.44 Eelde Esserveld Luftwaffe
24./Luftnachrichten-Regiment 201 19.Lg.Nachr.Rgt.11 Nr.2507

Krafffahrer Arie de Jong 19.5.07 21.9.44 Geeuwenbrug Esserveld N.S.D.A.P.
N.S.D.A.P. Groningen 043-051768

Kreisobermann Friedrich Kleeberg 9.5.95 22.9.44 Geeuwenbrug, ongeluk
Esserveld N.S.D.A.P. N.S.D.A.P. Groningen Ortskdr.1/783 Nr.11 Kombattant
Gefreiter Alfred Hammer 19.6.12 6.10.44 Meppel Esserveld Marine Stabskompanie
Admiral der Niederlande N 106038/43 D

Jäger Hans Herling 28.5.26 25.11.44 Assen spoor, schedelbreuk Esserveld
Luftwaffe 2./Fallschirmjäger Rgt. 18 Res.Fl.Ers.Btl.7 Nr.19227

Jäger Alfred Haldenhof 10.4.27 25.11.44 Assen, schedelbreuk Esserveld Luftwaffe
Fallschirmjäger Rgt. 18 Res.Fl.Ers.Btl.7 Nr.18433

Obersturmführer Walter Anders 29.3.02 1.12.44 Assen, doodgebloed Esserveld SS
B.d.S.Nld.FK.Groningen

Feldweibel Johann Brandstätter 22.6.02 24.12.44 Havelte, beschieting door Jabo
Esserveld Heer Landeschützen Kompanie 13/XVIII Lande.Schütz.Kp.120 Nr. 76

Stabsgefreiter Johann Dobler 29.8.04 24.12.44 Havelte, beschieting door Jabo
Esserveld Heer Landeschützen Kompanie 13/XVIII Baukomp.16/VII Nr. 81

Stabs Intendant Ernst Junghans 25.4.98 7.1.45 Balkbrug, bordwaffenbeschuss
Esserveld Luftwaffe Fl.H.Kdr.E(v)203/XL Flugplatzkdo.Eelde. Lg.Kdo.IV Nr.201

Grenadier Wilhelm Kinkl 4.11.11 4.3.45 Zuidlaren Esserveld Heer
K.F.K.P.Nr.147/VI

Fähnrich Dietrich Zocher 21.3.25 6.3.45 Zuidlaren Esserveld Luftwaffe
13./Fallschirmjäger Rgt. 7 Leichte Flak E.Abt.95 Nr.3165

Gefreiter Anton Weinberger 28.6.24 8.3.45 Zuidlaren Esserveld Heer
Beob.Battr.(mot.) 401 Stamm Battr.E.B.44-320

Jäger Johann Grund 19.4.25 9.3.45 Zuidlaren Esserveld Luftwaffe 17.Regt.3
Fallsch.Btl.11 Kp. 9.Fl.Ausb.Regt.53-1007

Jäger Czeslaw Zwierzykowski 22.1.20 9.3.45 Zuidlaren Esserveld Luftwaffe
7.Felders.Regt.d.Fallschirm AOK 7.1.Flak.Ers.Abt.92-301

Gefreiter Werner Franke 9.3.25 9.3.45 Zuidlaren Esserveld Heer 3./Infanterie
Regiment 212 2.Res.Gren.Batl.476

Obergreiter Rudolf Junker 18.5.21 10.3.45 Zuidlaren Esserveld Luftwaffe
Fallschirmjäger Regiment 23 2./Flak.Schw.Ers.Abt.5-758

Unteroffizier Helmut Kroneis 16.3.21 10.3.45 Zuidlaren Esserveld Luftwaffe
5.gem.Flak.Abt.686 (b.mot.) 3.Flak.Ers.Abt.4-1409

Hauptmann Wilhelm Kögel 2.1.08 10.3.45 Zuidlaren Esserveld Luftwaffe
2.Nachtschlacht-Geschw.1 200-742/37

Unteroffizier Friedrich Imholze 27.1.13 11.3.45 Zuidlaren Esserveld Heer
14./Infanterie Regiment 24 1./Pz.Abw.Abt.654-125

Stabsgefreiter Walter Rummel 8.9.16 11.3.45 Zuidlaren Esserveld Heer V.Volks
Art.Korps(mot.)401 Stabsbattr,1.Art.Ers.u.Ausb.Abt.(mot.)103 Umschl.Battr.119
Grenadier Walter Huckenbeck 9.10.27 11.3.45 Zuidlaren Esserveld Heer
5.Pz.Gr.Regt.60(mot) Stamm.Kp.Pz.Gr.E.B.6
Hilfzollass. Rudolf Fründt 19.7.97 13.3.45 Kamp Westerbork Esserveld
Zollgrenzschutz Grenzpolizeikommissär Rolde 3358 Oberfinanzpräsident Weser-
Ems Bremen
Oberfeldwebel Willibald Bichler 10.6.16 13.3.45 Zuidlaren Esserveld
Gefreiter Gerhard Kandler 14.4.25 14.3.45 Zuidlaren Esserveld Luftwaffe
11.Fallschirmjäger Regt.21 11. Flg.Regt.92
Unterscharführer Friedrich Bornkessel 22.6.09 21.3.45 Assen Esserveld SS
Sicherheits Polizei Assen 10./SS-Pol.Regt.2-31
NSKK-Rottenführer Jan Kalbfleisch 19.8.15 24.3.45 Assen Esserveld NSKK
NSKK.WBN.2429 2019-NSKK. Kp.Ndl.101 WBN

STAND VAN ZAKEN SEPTEMBER 2021: ER ZIJN 86 DUITSE SOLDATEN
BEKEND DIE IN APRIL 1945 IN DRENTHE ZIJN OVERLEDEN.
DAARBIJ ONTBREKEN NOG DE SOLDATEN DIE GESNEUVELD ZIJN IN DE
GEMEENTE EMMEN. TOT OP HEDEN IS DAAR GEEN INFO OVER BEKEND
TEVENS ONTBREKEN ER NOG NAMEN VAN DE DUITSERS DIE IN MEPEL
BEGRAVEN ZIJN GEWEEST.